

До спеціалізованої вченої ради Д 26.889.01
ВНЗ «Національна академія управління»
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
РЯЗАНОВОЇ Наталії Олексіївни на тему:
**«СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ
ЕНЕРГЕТИКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ»,**
представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дослідження

Сьогодні важливою особливістю розвитку світового господарства є вирішення питань енергобезпеки та енергоефективності, в зв'язку з чим, особливі надії покладаються на виробництво енергії за допомогою альтернативних природних джерел - сонячного світла, вітру, води, теплової енергії земних надр. Проблеми розвитку альтернативної енергетики обговорюються на найвищому рівні. Постійна загроза виникнення кризи з поставками нафти, ризики, пов'язані з розвитком ядерної енергетики і заклопотаність сучасного суспільства проблемами навколишнього середовища і, відповідно, кліматичними питаннями, зумовили виникнення сучасної енергетичної політики, яка націлена на те, щоб протягом декількох наступних десятиліть була сформована альтернативна енергетична система, що базується на альтернативних джерелах енергії, без викидів парникових газів в атмосферу. Практично у всіх розвинених країнах формуються і реалізуються програми розвитку альтернативних джерел енергії. Однак, невирішеність цілого ряду методологічних питань щодо впровадження альтернативних джерел енергії, відсутність належного досвіду, недостатня розвиненість законодавчої і нормативної бази на всіх рівнях, бюрократичні перепони стримують впровадження альтернативних джерел енергії в Україні, що обумовлює актуальність дослідження даної проблематики.

Все це робить доцільним необхідність подальшого проведення дослідження в цій галузі, обґрунтування теоретико-методологічних та прикладних засад визначення стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України.

Актуальність теми дисертаційної роботи Рязанової Н.О. зумовлена не лише теоретичними і практичними потребами, а й тим, що дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка» «Визначення фінансових інструментів для використання проєктів фінансового забезпечення альтернативної енергетики в Україні» (№ держреєстрації 0118U000838) - особистий внесок автора полягає в опрацюванні фінансування проєктів використання альтернативних джерел енергії та обґрунтуванні агрегованих фінансових інструментів, що сприяють подоланню певних інвестиційних бар'єрів у сферу альтернативної енергетики; «Інноваційно-інвестиційні моделі фінансового забезпечення економічного зростання в Україні» (№ держреєстрації 0117U005554) - особистий внесок автора полягає у визначенні умов досягнення інноваційної ефективності в енергетиці шляхом характеристики властивих їй особливостей, що впливає на методи визначення економічної ефективності інновацій в галузі та сприяє сталому розвитку національній економіці; Чернігівського національного технологічного університету «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ держреєстрації 0118U004407) - особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні еколого-економічної оцінки ефектів від розвитку альтернативної енергетики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендації, їх достовірність

Вивчення тексту дисертації, автореферату, наукових публікацій в фахових виданнях та матеріалах конференцій за участю Рязанової Н.О. дає підстави стверджувати, що проведене дослідження має достатній рівень обґрунтованості, а отримані результати є достовірними.

Матеріалами для інформаційної бази дослідження стали нормативно-правові акти, статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України, наукова монографічна література, результати наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних наукових центрів, матеріали світових провідних інформаційно-рейтингових агенцій, офіційні матеріали міжнародних організацій, довідкова та періодична література міжнародних та європейських організацій. Дані річних звітів Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, фінансова звітність та плани, представлені Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, нормативні документи, що регулюють діяльність в енергетичному секторі України, звітні дані вітчизняних підприємств, спеціальні наукові та інші джерела.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, розроблених у дисертації, забезпечувалася використанням адекватних поставленим завданням методів, зокрема: діалектичний підхід, принцип логічного узагальнення, покладено в основу методології дослідження – для визначення стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України; принцип збігу історичного і логічного – при виявленні складу та особливостей альтернативної енергетики та її місця в енергетичному секторі та національній економіці України і змісту поняття «альтернативні джерела енергії»; гіпотетико-дедуктивний метод, за допомогою якого емпіричний матеріал, що відображає динаміку показників визначення рівня розвитку альтернативної енергетики України, узагальнено і розкрито з позицій теоретико-методологічних засад економічної теорії та панівних концепцій сталого розвитку; системно-аналітичний метод – для узагальнення теоретичних і методологічних засад стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики в національній економіці України; системно-структурний підхід – при розробленні концепції стратегічного розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України; структурно-функціональний підхід – для поліпшення державної політики підтримки розвитку альтернативної енергетики в Україні; формування системи енергетично-логістичних кластерів; обґрунтування структури і функцій державно-приватного партнерства;

удосконалення організаційного механізму стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики України; статистичний аналіз – при оцінюванні рівня розвитку альтернативних джерел енергії в регіонах України; метод синтезу – при визначенні елементів механізму стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики; метод моделювання – для обчислення кластеризації регіонів України за річним технічно досяжним потенціалом енергії сонця і повітряних мас; програмно-цільовий метод – для визначення інструментів стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики; для забезпечення розвитку альтернативної енергетики на основі логістичного управління; табличний і графічний методи – для наочного зображення тенденцій розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України; метод спостережень та анкетування – при розкритті сучасного стану і потенціалу альтернативної енергетики України і окремих її складових.

Новизна наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

В результаті вирішення поставлених в дисертаційному дослідженні задач дисертанткою отримано ряд наукових положень і висновків, які характеризуються науковою новизною.

Основний науковий результат, отриманий в дисертації, полягає в розробці і удосконаленні теоретико-методологічних, методичних і практичних засад визначення стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України. Найважливіші наукові результати, які характеризують новизну дослідження полягають у тому, що авторкою вперше визначено і розкрито зміст змістовно відмінних ідеологем стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики: управлінської, економічної, соціальної, галузевої, ресурсно-просторової, безпекової та комплексної. Обґрунтовано, що в якості дескрипторів, що дозволяють повно і вичерпно окреслити смисловий зміст майбутньої стратегії розвитку альтернативної енергетики, виступають її стратегічні орієнтири як комплекс кількісних і

якісних характеристик стану альтернативної енергетики на визначені моменти часу у довгостроковому періоді, сукупність яких визначається базовими концептами прийнятої ідеології її розвитку. При цьому структура стратегічних орієнтирів є інваріантною.

Визначено комплекс стратегічних орієнтирів за ключовими напрямками розвитку альтернативної енергетики, який закладає основу оновлення державної політики України на засадах стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики.

Запропоновано Концепцію стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики, яку засновано на теоретичному і практичному втіленні положень сталого розвитку в застосуванні до однієї з основних галузей промисловості; синергетичному підході до розуміння взаємовпливу соціальних, економічних і екологічних чинників на формування механізмів сталості в галузі, що представлено на трьох рівнях (теоретичному, методологічному та організаційному), системно сформованих на основі визначених стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики.

Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Отримані нові науково-практичні результати щодо визначення стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України, представлено в дисертаційній роботі Рязанової Н.О., мають істотне практичне значення при розробці та реалізації законодавчих актів. Практичне значення очікуваних наукових результатів полягатиме в можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у практичній діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, громадських організацій та підприємств, зокрема Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг, підкомітету з питань нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, альтернативних видів палива у законотворчому процесі при опрацюванні проєктів щодо реалізації заходів з використання ресурсозберігаючих технологій (довідка від 19.02.2021 р.);

Старобільської районної державної адміністрації Луганської області під час підготовки «Програми економічного та соціального розвитку Старобільського району на 2018 рік» та «Стратегії розвитку Старобільського району на період до 2020 року» в частині розробки і впровадження програми енергозбереження та інтенсивного використання відновлювальних джерел енергії; проведення енергоаудиту усіх підприємств, які надають комунальні послуги, та бюджетних установ - споживачів послуг; переведення об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери територій на альтернативне опалення (довідка № 1/2106 від 22.08.2018); Асоціації органів місцевого самоврядування Луганської області при розробленні Стратегії розвитку м. Сєверодонецька на період до 2020 року щодо проєктів модернізації системи освітлення із використанням енергоефективних технологій і відновлюваних джерел енергії; проєктів будівництва пелетних котелень для закладів та установ м. Сєверодонецька (довідка №1/1501 від 05.02.2019 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «ДТЕК» у поточній діяльності відповідних структурних підрозділів з метою вирішення практичних завдань впровадження проєктів розвитку альтернативних джерел енергії (довідка №147 від 03.03.2020 р.); Громадської організації «Асоціація вугільних підприємств» під час розробки заходів сприяння енергетичної грамотності та розповсюдження концепції використання ресурсозберігаючих технологій серед народонаселення (довідка 1/905 від 19.05.2020 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «Семіол» у виробничо-комерційній діяльності під час визначення форм участі приватного сектору у державно-приватних партнерствах в проєктах використання альтернативних джерел енергії (довідка № 44 від 21.05.2019 р.); Дочірнього підприємства виробничо-конструкторської фірми «ШАТЛ» під час розробки основних підходів у проєктній діяльності підприємства щодо концепцій використання ресурсозберігаючих технологій (довідка № 2/06 від 02.06.2020 р.). Теоретичні узагальнення та наукові висновки використовуються в освітньому процесі ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка» при викладанні дисциплін «Національна економіка», «Економіка галузевих комплексів» (довідка від 24.09.2018 № 1/1050/1).

Повнота викладення наукових результатів в опублікованих працях

Основні наукові положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у 51 науковій праці, у тому числі: 4 монографії (з них 1 одноосібна), 21 публікація у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 3 публікації у виданнях іноземних держав; 23 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 51,29 у. –друк.арк.

Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертаційної роботи

Відзначаючи достатній науковий рівень виконаного дослідження, слід зауважити, що деякі положення дисертаційної роботи Рязанової Н.О. мають дискусійний характер.

1. Викладання змісту науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо критеріїв оцінювання ефективності політики підтримки розвитку альтернативної енергетики перевантажено описовими даними, більшість з яких доцільно було віднести до додатків, що не знизило б якості сприйняття інформації.

2. У дисертації варто було б навести систему показників для оцінювання ефективності стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики на засадах сталості, яка забезпечує розвиток визначених видів альтернативних джерел енергії у відповідних кластерних утвореннях.

3. Запропонований автором механізм стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики, що дає змогу забезпечити баланс між використанням та відновленням соціо-еколого-економічних та енергетичних ресурсів, досягненням соціо-еколого-економічної та енергетичної безпеки із урахуванням потреб нинішніх і майбутніх поколінь потребує корегування з огляду на більш коректне визначення інструментів, що забезпечують його функціонування.

4. Автору слідувало б більш чітко прописати термінологію та категоріальний апарат щодо «нетрадиційних джерел енергії» та «традиційних джерел енергії», було б корисно роботу доповнити авторським розмежуванням понятійного категоріального апарату для виокремлення власного бачення підходів до їх ідентифікації.

5. Заслуговує на увагу розроблена Концепція стратегічного управління розвитком альтернативної енергетики, яку на відміну від існуючих підходів, засновано на синергетичному підході до розуміння взаємовпливу соціальних, економічних і екологічних чинників формування механізмів сталості в галузі та представлено на трьох рівнях (теоретичному, методологічному та організаційному), системно сформованих на основі визначених стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики. Автору варто більш детальніше обґрунтувати чому саме синергетичний підхід та представлені рівні визначено як ґрунтовні.

6. За стратегічного планування розвитку альтернативної енергетики автором враховано чинники, що стримують її просування з метою створення сприятливого клімату для впровадження, попередження й усунення чинників гальмування розвитку. Отже, потребує додаткового пояснення вибір класифікації визначених чинників (Стор. 66, рис. 1.7), щодо відповідних ознак, за якими ця класифікація була виконана.

7. Відомо, що сьогодні ситуація на енергоринку України критична. Вартість альтернативної енергії, гарантована державою, одна з самих високих у світі, що компенсується за рахунок Державного Підприємства «Енергоатом» та інших виробників, зокрема атомних електростанцій. Автор не деталізував свій погляд на це питання.

Наведені зауваження до дисертаційної роботи не зменшують загальної теоретичної, науково-методичної та практичної цінності дисертації Рязанової Наталії Олексіївни на тему «Стратегічні орієнтири розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України», яка є завершеним науковим дослідженням, виконаним на достатньому науковому рівні.

Загальні висновки і оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Рязанової Наталії Олексіївни на тему «Стратегічні орієнтири розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України» є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему. Завдання, що поставлені в роботі, в цілому виконані, мету дисертаційної роботи досягнуто. Результати дослідження, отримані в дисертаційній роботі, характеризуються науковою новизною, мають практичне значення і можуть бути використані для визначення стратегічних орієнтирів розвитку альтернативної енергетики в національній економіці України. Автореферат дисертації розкриває основні її положення, відображає структуру та зміст роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації. За змістом, науково-прикладною сутністю й оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам щодо докторських дисертацій пунктів 9, 10, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Рязанова Наталія Олексіївна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
декан економічного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Білокурсський Р.Р.

